
УДК 378.09:351.746.1

Наталія Володимирівна Берестецька,
*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри перекладу
Національної академії Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький*

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМ ПІДГОТОВКИ ПРИКОРДОННИКІВ У КРАЇНАХ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ, В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті проаналізовано вплив глобалізаційних процесів на системи підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників у країнах, що розвиваються, та обґрунтовано необхідність їх модернізації. Також описано основні тенденції модернізації систем підготовки прикордонників у країнах, що розвиваються.

Ключові слова: глобалізація, модернізація, система підготовки, країна, що розвивається.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Глобалізація тяжіє до інтенсивного зближення та тісної взаємодії різних сфер суспільства, країн, регіонів тощо. Природні та різкі перетворення сучасного суспільства призвели до серйозних змін у соціополітичному профілі кожної країни. Виникнення нових суспільних характеристик суттєво впливає на кордони між державами, що, у свою чергу, трансформуює систему охорони кордонів та підготовку прикордонників.

Проте глобалізаційні процеси по-різному відображаються на різних країнах. Так, країни, що розвиваються, на відміну від розвинених країн, стоять перед загрозами іншого типу, а отже мають специфічно підійти до організації системи підготовки прикордонників.

© Берестецька Н. В.

Отже, **актуальність** дослідження полягає в необхідності врахування фактора глобалізації при організації підготовки прикордонників та обґрунтуванні модернізації систем підготовки прикордонників у країнах, що розвиваються, в умовах глобалізації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Аналіз наукових праць [1–11] дає нам можливість стверджувати, що існує об'єктивна необхідність удосконалення системи підготовки прикордонників у сучасних умовах. Проте проблема модернізації систем підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників у країнах, що розвиваються, не була розкрита ні зарубіжними, ні вітчизняними вченими.

Мета статті – пояснити вплив глобалізаційних процесів на системи підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників у країнах, що розвиваються, та обґрунтувати необхідність їх модернізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нові чинники існування суспільства обумовлюють значне збільшення міждержавних переміщень осіб і товарів. Це стосується як легальних рухів через кордон: працівники за контрактом, туристи, офіційні іммігранти, задекларовані товари; так і спроби нелегального перетинання кордону. Проте глобалізаційні процеси також дають підґрунтя для виникнення нових загроз національній безпеці (нові форми тероризму, нелегальна міграція, наркоторгівля, торгівля людьми, контрабанда товарів, спроби перетинання державного кордону незаконними збройними формуваннями тощо), які, у свою чергу, вимагають нових навичок охорони державного кордону та дотримання державної цілісності.

Проте слід розрізнити роль глобалізаційних процесів на розвиток країн. Так, розвинуті країни – є своєрідними донорами чи суб'єктами глобалізаційних процесів (нові технології, інноваційні підходи до охорони кордону, підготовки прикордонників тощо). Адже супердержави, такі як США та великі держави (ЄС, Японія тощо) визначають динаміку глобальних сил.

У той же час країни, що розвиваються, становлять 4/5 від усієї кількості країн. До цього списку входить і Україна та її найближчі сусіди: Молдова, Росія, Білорусь, Румунія, Туреччина тощо. Також країни Аф-

рики, Азії, Близького Сходу, Латинської Америки. Країни, що розвиваються, є реципієнтами і здебільшого об'єктами. Це означає, що типологізація загроз для таких країн є іншою. Країни, що розвиваються, є частіше за все буферними зонами на шляху потоків нелегальної міграції, учасниками територіальних суперечок і незаконного переміщення товарів, заборонених речових та зброї. За таких умов країни змушені дотримуватися напрямку на сек'ютиризацію суспільства та військової сфери.

Україна не залишилася осторонь цих процесів. Останні роки довели, що для України характерні всі загрози, які типові для всіх країн, що розвиваються. Новим викликом для Державної прикордонної служби України став конфлікт на сході України та введення адміністративного кордону з окупованою Республікою Крим. За таких умов можна говорити про необхідність підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до нових видів службової діяльності, адже вплив глобалізації та геополітики на освітній простір обумовлюють необхідність удосконалення системи підготовки персоналу прикордонного відомства в Україні.

Так, аналіз наукової літератури [1–5] та опитування персоналу Державної прикордонної служби України дають нам можливість стверджувати, що в умовах глобалізації перед майбутніми офіцерами-прикордонниками ставляться нові вимоги, які є такими:

- рівень технологічності процесу виконання службових завдань;
вміння опановувати й адекватно застосовувати нові досягнення науки і техніки;

- розвиток і застосування новітніх методологічних та наукових підходів до вирішення службових завдань;

- розвиток навичок саморозвитку та творчості, уміння самостійно розробляти та застосовувати інноваційні методи діяльності;

- вивчення іноземної мови та вміння вирішувати службові завдання засобами іноземної мови.

Детальне вивчення комплексу вимог, що ставляться до майбутнього фахівця, свідчить про необхідність випереджаючої розробки вимог [2] та належної підготовки в межах навчального закладу.

Аналіз наукової літератури [2] дав нам можливість визначити нові риси освітнього процесу, які виникають як реакція на глобалі-

зацію в країнах, що розвиваються. Ми вважаємо, що саме модернізаційні тенденції в системах підготовки можуть удосконалити навчання майбутніх фахівців, адаптувати їх до нових умов та протистояти негативним ефектам.

Модернізація процесу підготовки, який був би здатний адекватно реагувати на глобалізаційні виклики часу, зокрема – забезпечення такими фахівцями, професійно-кваліфікаційні параметри яких відповідають потребам соціально-економічного розвитку суспільства. На думку В. Андрущенка, освітня модернізація має бути спрямована на підвищення її ефективності, а її сутність полягає в “...збереженні минулого, його очищенні від деформацій і осучасненні відповідно до світового досвіду” [1, с. 372].

Вітчизняні дослідники [3–5] стверджують, що сучасні умови розвитку суспільства вимагають концептуальної модернізації системи професійної підготовки майбутніх військових фахівців у таких напрямках:

формування ставлення до людини як мети соціального прогресу; орієнтація на активізацію людського капіталу, що базується на концепції гармонійного розвитку людини; реформування системи вищої освіти і професійної підготовки є стратегічними для забезпечення якості фахівців;

продукування в процесі підготовки спеціаліста глибокої професійної компетентності і соціальної відповідальності при вирішенні завдань науково-технічного прогресу, соціального і культурного розвитку [5].

На основі аналізу наукової літератури [4] ми стверджуємо, що змістом інноваційних заходів у системі підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників є:

модернізація навчальних планів і програм та адаптація їх до нових умов і нових викликів, що стоять перед Державною прикордонною службою України;

використання в процесі викладацької діяльності міжнародних стандартів освіти, зокрема стандартів НАТО;

інтенсифікація навчання та збільшення кількості матеріалу, який опрацьовується на заняттях, і забезпеченні глибини його засвоєння за одиницю часу [3];

запровадження нових навчальних спеціалізованих курсів та розробка комплектів навчальних матеріалів, що носять міждисциплінарний характер та є актуальними на сьогодні не лише на теренах України, але і закордоном;

імплементация прогресивних методик навчання, які базуються на креативних та інтерактивних підходах та забезпечують ґрунтовну підготовку майбутніх фахівців;

використання технічних засобів навчання та розробка спеціалізованих програм для них;

популяризація іноземної мови та забезпечення формування іншомовної комунікативної компетенції;

модернізація матеріально-технічної бази навчального закладу.

Крім того, є багато зарубіжних дослідників у галузі педагогіки та психології, командирів правоохоронних відомств та збройних формувань країн, що розвиваються, які досліджують тенденції модернізації підготовки військових і правоохоронців у нових умовах глобалізації.

Так, А. Кордесман, Е. Хесс та Н. Ярош досліджували систему підготовки військових та правоохоронців в Китаї. Їхніми пропозиціями є організація тренувань в умовах, наближених до бойових, для персоналу всіх правоохоронних органів та військових формувань, спільні навчання тощо. Зокрема для прикордонників пропонують спільні тренування з представниками прикордонних відомств сусідніх країн: Індією та Індонезією. Міністерство оборони Китайської Народної Республіки (КНР) безпосередньо відповідальне за якість підготовки майбутніх офіцерів, експерти якого тестують військовослужбовців, перевіряють їх бойові навички, лідерські вміння, а також вивчають поведінку офіцерів в бойових умовах за сценаріями, передбаченими Військовою доктриною КНР [6].

У країнах, що розвиваються, розвиток збройних сил залежить від економічного розвитку. Разом з економічним піднесенням правоохоронні відомства та збройні формування мають можливість користуватися інноваційними досягненнями в галузі безпеки, отримують нові дорогі зразки техніки та зброї тощо. Так, індонезійський аналітик І. Гіндарсах у своєму звіті зазначає, що з 2010 року Республіка

Індонезія вважається однією з найбільш перспективних в економічному плані країн, що розвиваються, і належить до так званої “групи одинадцяти”. За останні п’ять років країна значною мірою наростила військову міць і оснастила війська новою технікою та зброєю. І. Гіндарсах вважає, що такий фактор значною мірою підвищив підготовку військовослужбовців Республіки Індонезія і вагомим аргументом є, на його думку, значне зниження втрат Національної армії Індонезії [7].

Країни, що розвиваються, переважно є об’єктами глобалізаційних процесів і здебільшого випадків використовують військовий досвід розвинених країн та елементи їх систем підготовки майбутніх військовослужбовців. Яскравим прикладом такої інтеракції є Республіка Молдова та Програма підвищення якості військової освіти (The Defense Education Enhancement Program in Moldova), яка була запроваджена в країні з квітня 2008 року. Так, відповідно до цієї Програми Військова академія Республіки Молдова працює з “поступовим та поетапним упровадженням навчального плану відповідно до західних стандартів” [11]. Усвідомлюючи недовірливість Збройних Сил Республіки Молдова Президент В. Воронін запросив міжнародну групу експертів, які мали оцінити стан військової освіти й окреслити перспективи її розвитку.

У результаті цього в Молдові була впроваджена програма спільної військової підготовки (Joint Military Training Program). Дж. Троксел вважає, що досвід розвинених країн, які отримують країни, що розвиваються, допомагає підвищити готовність персоналу правоохоронних органів та збройних формувань до виконання службових обов’язків [11].

Схожа програма була імплементована в Грузії в 2009 року за підтримки країн-членів НАТО, зокрема Сполучених Штатів Америки. Але, зважаючи на агресію з боку Російської Федерації, Грузія також отримала значну матеріальну підтримку [8].

Республіка Індія знаходиться у списку країн, що розвиваються, та має потужну сучасну армію. Кожного року в країні випускається більше 70 000 офіцерів, які мають бути якісно підготовлені до службової діяльності. Д. Сінгх зазначає, що основною тенденцією модернізації

військової освіти у вищих військових навчальних закладах Республіки Індія є створення нових вузькопрофільних військових спеціальностей: IT-менеджер, еколог, експерт з моніторингу за дотриманням прав людини, експерт з військових міжнародних питань, спеціаліст з йоги, військовий журналіст, експерт з військово-стратегічних питань тощо [10].

Варто зазначити, що в системі підготовки майбутніх офіцерів Республіки Індія значно посилюється патріотична та мотиваційна складова, адже одним із завдань ВВНЗ є “виховання компетентного та відповідального громадянина Індії” [10, с. 27]. Окрім цього, Р. Шарма виділяє неперервну спеціальну підготовку військовослужбовців як елемент удосконалення системи підготовки в цілому, а саме: регулярна участь у миротворчих місіях та операціях, антитерористичних операціях, виконання завдань з усунення наслідків стихійних лих і участь у спільних навчаннях [9].

Висновки. Сучасні умови розвитку сучасного суспільства ставлять нові вимоги до підготовки прикордонників країн, що розвиваються. Модернізаційні тенденції в системах підготовки можуть удосконалити навчання майбутніх фахівців, адаптувати їх до нових умов та протистояти негативним ефектам.

Перспективи подальших досліджень. У подальшому планується дослідити тенденції стандартизації системи підготовки прикордонників країн, що розвиваються.

Список використаної літератури

1. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту: Статті, нариси, інтерв'ю / В. П. Андрущенко. – К. : Знання України, 2010. – 670 с.
2. Глобализация и конвергенция образования: технологический аспект. научное издание / под общей редакцией Ю. Б. Рубина. – М. : ООО “Маркет ДС Корпорейшн”, 2004. – 540 с.
3. Голуб Т. П. Інтенсифікація навчання англійської мови студентів немовних спеціальностей [Електронний ресурс] / Т. П. Голуб : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції “Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов” (24 березня 2015 р.). – Режим доступу: <http://interconf.fl.kpi.ua/en/node/1254>

4. Шаталова О. Г. Розвиток системи вищої освіти [Електронний ресурс] / О. Г. Шаталова, Ю. Н. Бараш // Стратегічні пріоритети : науково-аналітичний щоквартальний збірник. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/book/StrPryor/8/26.pdf>

5. Шинкарук В. Основні напрями модернізації структури вищої освіти України [Електронний ресурс] / В. Шинкарук // Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>

6. Cordesman A. H. Chinese Military Modernization and Force Development: A Western Perspective / Cordesman A. H., Hess A., Yarosh N. – Center for Strategic and International Studies, 2013. – 362 p.

7. Gindarsah I. Arms modernization and military transformation in Indonesia // The Jakarta Post. – July 10, 2015. – Режим доступу : <http://www.thejakartapost.com/news/2015/07/10/arms-modernization-and-military-transformation-indonesia.html>

8. Melikishvili A. Parameters of U.S. Military Assistance to Georgia Emerge from Congressional Hearings // The Jamestown Foundation: Blog on Russia and Eurasia. – August 6, 2009. – Режим доступу : <http://jamestownfoundation.blogspot.com/2009/08/parameters-of-us-military-assistance-to.html>

9. Sharma R. M. HRD Concept and Practice // War College Journal. – Mhow: Army War College. – № 2. – 2001. – P 112–117.

10. Singh D. Rejuvenating Indian Army Education and training // Delhi Business Review. – Vol. 6. – № 1. – 2005. – P. 27–44.

11. J. F. Troxell The Moldovan Military Academy: Transforming Officer Education // Connections : The Quarterly Journal. – Режим доступу : <https://www.questia.com/read/1P3-3027802761/the-moldovan-military-academy-transforming-officer>

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент Мисечко О. В.

Стаття надійшла до редакції о 8.10.2015

Берестецкая Н. В. Модернизация систем подготовки пограничников в развивающихся странах в условиях глобализации

В статье проанализировано влияние глобализационных процессов на системы подготовки будущих офицеров-пограничников в развивающихся странах, а также объяснена необходимость их модерни-

зации. Также описано новые тенденции модернизации систем подготовки пограничников в развивающихся странах.

Ключевые слова: *глобализация, модернизация, система подготовки, развивающаяся страна.*

Berestetska N. V. Modernization of systems of training of border guards in developing countries under conditions of globalization

The article touches upon the problem of influence of globalization processes upon the systems of training of future border guard officers in developing countries. Also the author substantiates the necessity of their modernization. The main tendencies of modernization of systems of training of border guards in developing countries have been described. The author has chosen the following countries: Ukraine, the Republic of Moldova, Georgia, the Chinese People's Republic, the Republic of Indonesia, and the Republic of India.

The analysis of pedagogical literature proves that under influence of globalization future border guard officers are required to possess the following characteristics:

level of technology of process of carrying out of service duties;

skills to acquire and use new advances of science;

development and implementation of innovative methodological and scientific approaches to solve service tasks;

development of skills of self-development and creativity;

ability to develop and use innovative methods of activity;

foreign language competence.

The main principles of modernization of systems of training of border guards are the following:

upgrading of curriculum and training programs;

adaptation of curriculum to new challenges and conditions of globalization;

usage of international standards of education;

intensification of training and increasing of learning material;

implementation of new special interdisciplinary courses;

usage of advanced methods of training based on creative and innovative approaches;
application of technical means of teaching and development of special programs for them;
popularization of foreign language and formation of foreign language competence;
modernization of material and technical basis.

Keywords: *globalization, modernization, system of training, developing country.*